

Sprawozdanie z realizacji Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Pruszkowa w latach 2022-2024

W związku z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w Pruszkowie został opracowany i uchwalony Uchwałą Rady Miasta Pruszkowa nr LV.528.2022 z dnia 31 marca 2022r. Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024. Program ten był kontynuacją wcześniejszych trzyletnich programów Wspierania Rodziny. Pierwszy program Wspierania Rodziny opracowano w Pruszkowie na lata 2013 – 2015. Ustawa nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej. Niniejszy obowiązek jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołem i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Celem Programu było zaplanowanie i podjęcie działań w zakresie pomocy rodzinom przeżywającym różnego typu trudności zakłócające lub uniemożliwiające prawidłowe wypełnianie podstawowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz stworzenie spójnego i skutecznego systemu pomocy dla rodzin. W świetle założeń ustawy, pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, aby zarówno działania, jak również decyzje względem rodziny i jej członków były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji tj. pomocy społecznej, szkoły, sądu, policji itp.

Niejednokrotnie rodzina swoim staraniem nie jest w stanie zabezpieczyć podstawowych potrzeb i przezwyciężyć trudności, z którymi się boryka. Naprzeciw tym oczekiwaniom wychodzą pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Na rzecz tych rodzin podejmowana jest szeroko rozumiana praca socjalna, ale także udzielane jest wsparcie materialne osobom, które są w trudnej sytuacji finansowej.

W poniższych tabelach przedstawiamy ilość rodzin korzystających ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej latach realizacji programu, tabele dotyczą wsparcia materialnego oraz wsparcia niematerialnego, przewidzianego realizowanymi przez MOPS ustawami.

Tabela nr 1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

pomoc na podstawie decyzji i bez decyzji

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
2022	875	1488
2023	882	1527
2024	924	1462

Poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa ekonomicznego jest podstawą do prawidłowego funkcjonowania rodziny i należytego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela nr 2. Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
2022	171	661
2023	184	718
2024	151	588

Powyższe tabele wskazują na niewielki wzrost liczby rodzin ogółem, w tym także niewielki spadek rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń w oparciu o ustawę o pomocy społecznej. Nie obserwuje się wzrostu dzietności w tych rodzinach, jednak jak wskazuje tabela poniżej w roku 2024 ze 151 rodzin z dziećmi w 118 występowały problemy opiekuńczo wychowawcze i trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego co z kolei pociąga za sobą większe trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej wobec dzieci i zapewnienie im odpowiednich warunków do rozwoju.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest obok ubóstwa i długotrwałej choroby oraz bezrobocia, jednym z częstszych powodów ubiegania się o pomoc.

Tabela nr 3. Powody ubiegania się o pomoc - rok 2024

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób
Długotrwała lub ciężka choroba	606	894
Niepełnosprawność	345	541
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	118	388
Ubóstwo	157	259
Bezrobocie	100	264
Alkoholizm	96	116
Potrzeba ochrony macierzyństwa	54	271
Bezdomność	45	51
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	11	20
Przemoc w rodzinie	3	11
Narkomania	14	23
Zdarzenie losowe	3	3
Sytuacja kryzysowa	6	12
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	6	30

Rodziny z dziećmi objęte są także pomocą finansową na mocy innych ustaw, które realizowane są przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W poniższej tabeli przedstawiamy liczbę rodzin korzystających z niektórych form pomocy finansowej na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy „Za życiem”. Wskazane świadczenia są w większości długo terminowe, są powiązane z długotrwałą trudną sytuacją rodziny z dziećmi. Spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne niewątpliwie jest spowodowany kryterium kwalifikującym do tej formy pomocy, które wynosi 674 zł na osobę w rodzinie, kryterium do pomocy dla osób uprawnionych do alimentów wynosi 1209 zł na osobę w rodzinie, kryterium do jednorazowej zapomogi z tyt. urodzenia dziecka wynosi 1922 zł na osobę. Świadczenie pielęgnacyjne niezależnie czy na starych czy nowych zasadach nie jest ograniczone kryterium dochodowym, wyznacznikiem jest niepełnosprawność i konieczność stałej opieki nad dzieckiem.

Tabela nr 4. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych

Rodzaje świadczeń	2022	2023	2024
Zasiłki rodzinne	538	408	298
Fundusz alimentacyjny	146	130	114
Świadczenie pielęgnacyjne	278	285	456
Świadczenie rodzicielskie	152	158	122
Świadczenie „Za życiem”	6	10	7

Obok pomocy finansowej bardzo ważną formą wsparcia dla rodziny są działania podejmowane przez asystentów rodziny, którzy wypełniają swoje zadania w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Obecnie w Ośrodku zatrudnionych jest 3 asystentów rodziny, którzy obejmują swoim działaniem rodziny z dziećmi mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Tabela nr 5. Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny

	2022	2023	2024
Liczba asystentów	2	2	3
Liczba rodzin	19	25	34

W latach 2022-2024 47 rodzin było objętych pomocą asystenta rodziny. Zadaniem asystenta rodziny jest udzielanie rodzinie wsparcia w podejmowanych wysiłkach, zmierzających do zaspokajania potrzeb i takie wzmacnianie poczucia sprawczości, aby w przyszłości rodzina samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życia codziennego i należycie wywiązywać się ze swojej powinności wobec osób zależnych, a w szczególności wobec dzieci.

Od 1 stycznia 2017 r. poszerzył się obszar działań asystenta rodziny w związku z wejściem w życie ustawy „Za życiem” adresowanej do kobiet w ciąży powikłanej oraz rodzin dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną

chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu. Wśród rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny są 2 rodziny, które kwalifikują się do takiej pomocy, natomiast z powodu stwierdzonej niewydolności wychowawczej jedna z nich już wcześniej została objęta wsparciem asystenta rodziny, na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dodatkową formą wsparcia zagwarantowaną ustawą „Za życiem” są usługi gospodarcze czyli pomocy w pracach domowych.

Wsparciem asystenta rodziny objęte są rodziny biologiczne wychowujące dzieci, ale także te, które czasowo zostały pozbawione przez sąd prawa do opieki nad swoimi dziećmi ze względu na nieprawidłowości w wypełnianiu swej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, nieporadność czy też inne dysfunkcje, które można przezwyciężyć. W takich sytuacjach jednym z głównych celów w pracy asystenta jest zmotywowanie rodziny do przezwyciężenia tych trudności, które doprowadziły do odebrania dzieci, nabycia niezbędnych umiejętności w opiece i wychowaniu a w konsekwencji reintegracja rodziny.

Praca asystenta ukierunkowana jest także na współpracę z instytucjami, działającymi na rzecz dziecka i rodziny w tym między innymi z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, które organizuje i koordynuje opiekę zastępczą dla dzieci, które na mocy postanowienia sądu muszą być zabrane od rodziców biologicznych ze względu na nieprawidłowe ich funkcjonowanie.

Pobyt i utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej są współfinansowane przez gminę, zgodnie z art. 191 i art. 192 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej odpowiednio do czasu pobytu. w pieczy zastępczej odpowiednio:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka

- 30% w drugim roku pobytu dziecka

- 50% w trzecim i kolejnych latach pobytu dziecka w pieczy.

Do wyżej wymienionych wydatków zalicza się świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej, w rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo – terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym a także koszty wynagrodzenia zawodowej rodziny zastępczej i osób prowadzących rodzinny dom dziecka oraz koszty objęcia rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Jednym z częstych powodów dysfunkcyjności rodziny i czynnikiem mocno destabilizującym prawidłowe funkcjonowanie, a w konsekwencji niejednokrotnie umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej są uzależnienia, głównie od alkoholu ale także od

narkotyków i innych substancji psychoaktywnych i często współwystępująca przemoc.

Przeprowadzone w 2024r. na zlecenie MOPS w Pruszkowie badania Europejskiego Programu Badań Ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków przez młodzież (ESPAD) pokazały, że problem używania alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych dotyczy coraz większej grupy społecznej i że znacznie obniżył się wiek osób, które po raz pierwszy zetknęły się z różnymi używkami. Zaskakującym jest fakt wynikający z analizy zebranego materiału, że coraz częściej jednym z czynników sprzyjających wczesnemu sięganiu po różnego rodzaju używki są dysfunkcyjne wzorce nadużywających rodziców, a także nadmierny liberalizm czy też pobłażliwość rodziców wobec takich zachowań dzieci. Dlatego, tak ważne są kampanie społeczne i programy profilaktyczne promujące życie bez agresji, przemocy i wolne od uzależnień. Takie działania są realizowane przez MOPS we współpracy z policją, strażą miejską, stowarzyszeniami abstynenckimi i placówkami oświatowymi.

Szczegółowe działania profilaktyczne realizowane są zgodnie z Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Pruszkowa na lata 2022-2025. W ramach profilaktyki długofalowej MOPS współpracuje z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci, współfinansując 2 placówki wsparcia dziennego i jedną świetlicę socjoterapeutyczną, oferujące miejsca pobytu dla dzieci, prowadzenie socjoterapii oraz pomoc psychologiczną. Placówki TPD oferują również zajęcia w okresie wakacji i ferii zimowych. W latach 2023 i 2024 MOPS organizował wyjazdy kolonijne dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i mających trudności opiekuńczo – wychowawcze, w 2023 roku wyjechało 30 dzieci, w 2024 – 32 dzieci. W latach 2023r. i 2024r. prowadzony był projekt profilaktyczny „Pruszkowska Trampolina” i „Pruszkowska Trampolina II” – praca środowiskowa skierowana do dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniami i wykluczeniem społecznym, projekt realizowany przez „pedagogów ulicy”.

W roku szkolnym 2023/2024 , w klasach VII Pruszkowskich szkół przeprowadzono badanie „ Diagnoza problemów i pozytywnego potencjału młodzieży w ujęciu profilaktyki zintegrowanej” , które wskazało rolę rodziców w bezpiecznym i harmonijnym rozwoju młodzieży. Badanie wskazało, iż młodzież, która oboje rodziców wskazała jako ważnych przewodników w życiu kilkakrotnie rzadziej deklarowała korzystanie z substancji psychoaktywnych, doświadczenie myśli samobójczych, podejmowanie kontaktów seksualnych czy bycie sprawcą przemocy. Zatem projektując oddziaływania profilaktyczne i zaradcze należy uwzględniać moduły wspierające rodziców w wychowaniu nastolatków. Badania wskazały, że chroniący wpływ nauczyciela, wychowawcy lub pedagoga z obecnej szkoły danego ucznia

dorównuje „efektowi babci” w dwóch dziedzinach zagrożeń: korzystania z narkotyków i wczesnych kontaktów seksualnych. Wskazane badania potwierdzają ważną rolę wsparcia rodziców i rodziny aby zapobiec jej rozpadowi i popadnięcie dzieci w szereg zachowań ryzykownych i destrukcyjnych.

W ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pruszkowie rodziny, które dotyka problem uzależnień i przemocy mogą korzystać z pomocy specjalistów: psychologa, prawnika, konsultanta ds. uzależnień, konsultanta ds. przemocy i edukatora dla rodziny oferującego indywidualne porady pedagogiczne w punkcie informacyjno-konsultacyjnym przy ul. Jasnej, będącym w strukturach organizacyjnych MOPS. Problem przemocy narasta, jak widać w poniższej tabeli liczba prowadzonych procedur „Niebieska Karta” systematycznie rośnie, zatem pomoc specjalistów jest konieczna.

Tabela nr 6 Liczba prowadzonych procedur „Niebieska Karta”

Rok	Liczba procedur „NK” ogółem	Liczba procedur „NK” w rodzinach z dziećmi
2022	58	16
2023	71	30
2024	119	81

Placówki opiekuńczo-wychowawcze to jedne z pierwszych instytucji, z którymi styka się rodzina wychowująca dzieci, gdzie realizowane są oddziaływania wychowawcze a rodzice mogą uzyskać merytoryczne wsparcie w procesie wychowania. Na terenie Pruszkowa znajdują się 3 żłobki, 16 przedszkoli i 15 punktów przedszkolnych, 19 przedszkoli niepublicznych, 14 niepublicznych żłobków i klubów dziecięcych, a także 12 szkół podstawowych (9 państwowych i 3 niepubliczne) . Część tej bazy oświatowej stanowią placówki niepubliczne. Bardzo ważne jest wsparcie udzielane dzieciom, których rodzice ze względu na niskie kompetencje i ograniczone możliwości własne, nie są w stanie zapewnić dostatecznej pomocy czy też opieki.

Osiągnięcie poprawy funkcjonowania rodzin zamieszkałych w Pruszkowie w dużej mierze zależy od dobrej współpracy instytucji i organizacji, z którymi rodzina styka się na co dzień. Ważne jest także optymalne wykorzystanie potencjału i zasobów miasta, którym są

ludzie, ale także baza materialna (budynki, określone obiekty ,tereny zielone itp.).

Tabela nr 7. Instytucje i organizacje działające na rzecz rodziny

Nazwa instytucji/placówki	Rodzaj działalności
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Praca socjalna, pomoc finansowa i rzeczowa, dożywianie dzieci, specjalistyczne poradnictwo, aktywizacja społeczno-zawodowa, wsparcie asystenta rodziny, usługi opiekuńcze, kampanie i szkolenia w zakresie profilaktyki i określonych postaw społecznych
Placówki oświatowe	Działalność edukacyjno-wychowawcza, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla dzieci i rodziców
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Pomoc specjalistyczna dla rodzin i dzieci z deficytami szkolnymi i zaburzeniami zachowania
Placówki służby zdrowia	Działalność w zakresie profilaktyki i opieki zdrowotnej
Sąd, kuratorzy sądowi	Pomoc rodzinom w odzyskiwaniu prawidłowych relacji społecznych
Komenda Powiatowa Policji	Działania zapobiegające przemocy w rodzinie, pomoc dzielnicowych w terenie
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Przeciwdziałanie problemom dotyczącym nadużywania alkoholu
Zespół Interdyscyplinarny	Wspieranie i pomoc rodzinom w przewyżnianiu problemu przemocy
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Działania wspierające dla rodzin dysfunkcyjnych, działania w obszarze pieczy zastępczej
Obiekty sportowe	Zajęcia pozaszkolne, sportowe, organizowanie czasu wolnego
Organizacje pozarządowe, stowarzyszenia	Działania statutowe na rzecz dziecka i rodziny
Ośrodki kultury i biblioteki	Umożliwienie rozwijania zainteresowań i promowanie kulturalnego zagospodarowania czasu wolnego

Powyższe zestawienie zrealizowanych zadań z Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2022 – 2024, ale też dalszych potrzeb w tym zakresie posłużyło jednocześnie jako diagnoza i wyznacznik kierunków działania w kolejnym Gminnym Programie Wspierania Rodziny. Nadal istnieje potrzeba wspierania rodziny w jej wysiłkach zmierzających do dobrego realizowania funkcji opiekuńczo – wychowawczej, lub odzyskania możliwości w tym zakresie. Konieczne jest dalsze prowadzenie działań profilaktycznych skierowanych do rodzin i do dzieci oraz do wychowawców.

Konieczne jest zapewnienie potrzebującym dzieciom ciepłego posiłku, możliwości skorzystania z placówek wsparcia dziennego i pomocy specjalistów.

Wskazane jest dalsze diagnozowanie zjawisk społecznych zachodzących na terenie miasta Pruszkowa, aby móc wprowadzać nowe rozwiązania podążające za rodzącymi się potrzebami dotyczącymi między innymi przemocy, uzależnień behawioralnych, cyberprzemocy, wykluczenia społecznego itp.